

TEKIJÄNOIKEUDEN PERUSTEET

5.11.2021
Kirsi Salmela

 Kopioisto

MIKÄ ON TEKIJÄNOIKEUS?

- Aineettoman oikeuden suoja
- Suojaa luovaa työtä
 - Mahdollistaa sen, että luovan työn tekijä voi elää luovalla työllä
- Lakiin perustuva oikeus sille, joka on tehnyt **teoksen**
- Antaa teoksen tekijälle **oikeuden** päättää, miten hänen tekemää teostaan saa käyttää
 - Valmistaa kappaleita, julkaista, esittää, välittää yleisölle
- **Tekijänoikeuslaki** luo pelisäännöt, miten tekijänoikeuden suojaamia teoksia voidaan hyödyntää
 - Milloin tarvitaan lupa ja mitä saa tehdä ilman tekijän lupaa

MITÄ TEKIJÄNOIKEUS SUOJAA?

- Jonkun luoma kirjallinen tai taiteellinen **teos**
- Tekijänoikeus suojaa esim.
 - Kirjallisia teoksia, kuten kirjoja, lehtiartikkeleita, tutkimusraportteja
 - Sävellysteoksia, näytelmiä ja elokuvia
 - Valokuvia ja muita kuvataiteellisia teoksia
 - Tietokoneohjelmia
- Suojaa saadakseen teoksen ylitettävä teoskynnys eli oltava **itsenäinen ja omaperäinen**
 - Tekijänsä henkisen luomistyön tulos
 - Arvioidaan tapauskohtaisesti
 - Ei vaatimuksia taiteellisuuden, laadun, materiaalin, tekotavan tms. suhteen

ITSENÄINEN JA OMAPERÄINEN

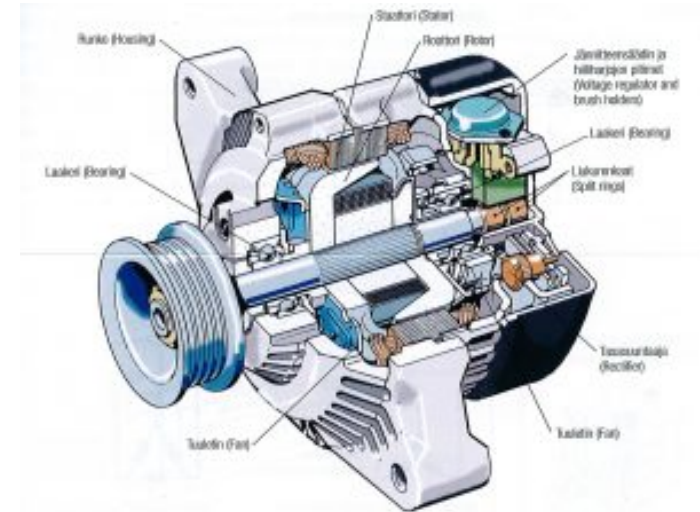
- Itsenäisyydellä tarkoitetaan sitä, että teoksen on erotuttava aiemmista teoksista
- Teoskynnyksen ylittymisen omaperäisyysvaatimus
 - Ilmentää tekijänsä persoonallisia valintoja
 - Kukaan muu ei olisi päätenyt samaan lopputulokseen, jos olisi ryhtynyt samaan työhön.
- Jos teos ylittää teostason, saa sen tekijä teokselleen lain tarjoaman suojan
 - Jos taas teostaso ei ylity, jää se kokonaan vaille tekijänoikeussuojaa (jotkut tuotokset saa lähioikeussuoja)
- Teoskynnyksen ylittyminen harkitaan tapauskohtaisesti
 - Tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntoja tekijänoikeuslain tulkinnasta, mm. teoskynnyksen ylittämisestä
 - Viime kädessä tuomioistuimessa

TEOSKYNNYKSEN YLITTYMINEN

- Eri teoslajeilla teoskynnys vaihtelee
 - Kirjallisilla ja kuvataiteellisilla teoksilla yleensä melko matala
 - Valokuvateoksilla ja käyttötaideteoksilla puolestaan melko korkealla
- Yksittäiset sanat tai lauseet taikka yksinkertaiset ilmaisut eivät yleensä saa tekijänoikeussuojaa
 - Laulun nimi Tipi-tii ei ylittänyt teoskynnystä ([TN 2011:3](#))
 - Laulun säe ”kaikki on vinksin vonksin tai ainakin heikun keikun” ylitti teoskynnyksen ([TN 2010:2](#))
- Laskentakaavat tai yksittäiset numeeriset laskutehtävät eivät usein ylitä teoskynnystä
 - Tehtäväkokonaisuus voi ylittää teoskynnyksen (esim. [TN 2012:1](#))
 - Toisen tekemän tehtäväkokonaisuuden kopioimiseen tarvitsee yleensä luvan

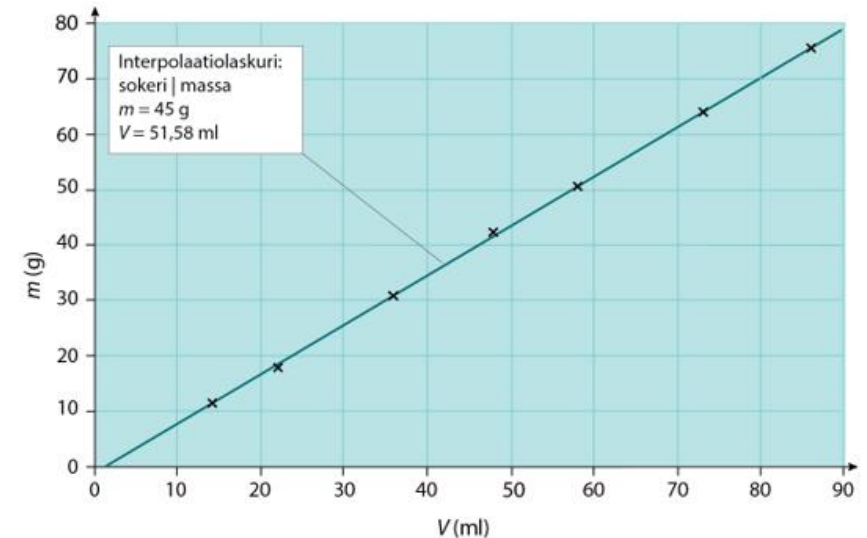
SELITTÄVÄT PIIRROKSET

- Selittävät piirrokset eivät saa suojaa, jos eivät riittävän itsenäisiä ja omaperäisiä
 - Omaperäisyys arvioitava tapauskohtaisesti
 - Kameran tuotepiirrokset ([TN 2004:2](#)) ja ajoneuvon moottorin tekniset piirrokset ([TN 2011:12](#)) eivät ylittäneet teoskynnystä

GRAAFISETKAAVIOKUVAT

- Tavanomaisen graafisen käyrän ja pylväsdiagrammin muoto määräytyy usein annettujen lähtötietojen mukaan eikä tekijänsä persoonallisen luomistyön perusteella.
 - Esim. [TN 1994:6](#) katsottiin, ettei graafinen kaavio kuva ilmentänyt tekijänsä persoonallisia valintoja
 - Teoskynnyksen ylittyminen arvioidaan tapauskohtaisesti
- Infografiikka usein sisältää sekä kuvia, tekstiä että graafisia kaavioita

TEKIJÄNOIKEUDEN SYNTYMINEN

- Suoja syntyy **automaattisesti**, kun teos on luotu.
 - Ei edellytä mitään rekisteröintiä, hakemista tai merkintää
- © -merkki ilmaisee tekijänoikeudenhaltijan
 - ei luo suojaa, jos tekijänoikeussuojan edellytykset eivät täyty
- Suoja kohdistuu kirjalliseen tai taiteelliseen muotoon, johon tekijä on työnsä luonut
- Tekijänoikeus **ei suojaa ideoita, periaatteita, tietoa, aiheita tai teemoja**.
 - Kuka tahansa saa kirjoittaa kirjan tai maalata taulun samasta aiheesta kuin josta joku toinen on jo kirjoittanut tai maalannut.
 - Samoin samasta uutisesta saa kirjoittaa artikkelin tai jutun käyttäen samoja tietoja tai faktoja, joita toinen samasta aiheesta kirjoittanut toimittaja on käyttänyt.

LÄHIOIKEUS

- Lähioikeus suojaa joitakin tuotoksia, jotka eivät ole omaperäisiä
 - Mutta tekeminen vaatinut huomattavaa panosta (työtä, taloudellista tms.)
 - Esim. luettelot, tietokannat, kuva- ja äänitallenteet
 - Esiintyvä taiteilija saa suojaa esitykselleen
 - Valokuvaaja saa suojaa valokuvalle, joka ei ylitä teoskynnystä
- Suojan sisältö lähes sama, ero lähinnä suoja-ajan pituudessa

VALOKUVA

- Tekijänoikeus syntyy valokuvaajalle – ei kuvan kohteelle
- Kaksi suojamuotoa
 - Teosvalokuva: teoskynnyksen ylittävät valokuvat saavat tekijänoikeussuojaa
 - 70 vuotta valokuvaajan kuolinvuoden päättymisestä
 - Muut valokuvat: lähioikeussuoja
 - 50 vuotta kuvan ottamisesta
- Kuvan julkaisemista voi rajoittaa muu lainsäädäntö tai sääntely
 - Valokuva henkilöstä = henkilötieto
 - Kenestäkään ei saa julkaista loukkaavaa kuvaa
 - Mainonnassa ja markkinoinnissa ei saa käyttää henkilön kuvaa ilman suostumusta

TEOSVALOKUVA VAI TAVALLINEN VALOKUVA

- Teostasoa arvioidaan tapauskohtaisesti
 - Valokuvana ilmenevä lopputulos
 - Valokuvaajan tekemät lopputulokseen vaikuttaneet valinnat
 - Valaistus, lavastus, kuvattavan kohteen sijainti, rajausta, kuvakulma, tunnelma (TN 2011:9; TN 2013:13)
 - Historiallisesti merkittävän tilanteen kuvaaminen sinällään ei tee kuvasta teosvalokuvaa (TN 2003:6; TN 2016:14)
 - Tekemisajankohtanaan tyyliltään yleinen, mustavalkoinen dokumentti- tai journalistista kuvaa muistuttava valokuva ei ylittänyt teoskynnystä (TN 2018:6)

LUETTELOTJA TIETOKANNAT

- Luettelo ja tietokanta voi saada lähioikeussuojaa, jos
 - Luettelossa on yhdistettynä suuri määrä tietoa, esim. puhelinluettelo
 - Tietokannassa sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta
 - Tietokanta on usein sähköisessä muodossa
- Suoja-aika 15 vuotta valmistumisesta
- Ei omaperäisyysvaatimusta
 - Suojataan sitä aikaa, vaivaa ja usein myös rahallista panosta, joita niiden kokoaminen on edellyttänyt
- Suojan saa luettelon tai tietokannan valmistaja
 - Luettelo- ja tietokantasuoja voi syntyä alunperin myös oikeushenkilölle, esim. yritykselle tai korkeakoululle

TEKIJÄ JA TEKIJÄNOIKEUDENHALTIJA

- Tekijä on se henkilö, joka on luonut teoksen
 - Ei ikärajaa
 - Teoksella voi olla myös useampi tekijä
 - Yhteisteos tai yhteen liitetty teos
- Tekijänoikeudenhaltija on se, joka omistaa tai hallinnoi tekijänoikeuksia
 - Tekijä voi luovuttaa oikeutensa tai osan niistä
 - Oikeudenhaltija voi olla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, esim. kustantaja, tuotantoyhtiö, työnantaja
- Tekijänoikeus ei siirry automaattisesti, vaan siitä tulee aina sopia
 - Poikkeus: tietokoneohjelman ja tietokannan suoja syntyy automaattisesti työnantajalle
- Teoskappaleen omistaminen on eri asia kuin tekijänoikeuden omistaminen

YHTEISTEOS JA YHTEEN LIITETTY TEOS

- Yhteisteos
 - Kaksi tai useampi henkilö luo yhdessä teoksen
 - Tekijöiden osuudet eivät muodosta itsenäisiä teoksia
 - Tekijänoikeus syntyy kaikille tekijöille yhteisesti
 - Kaikkien lupa tarvitaan teoksen käyttöön
 - Tekijänoikeuden voimassaolo lasketaan viimeiseksi kuolleen tekijän kuolinvuoden päättymisestä
- Yhteen liitetty teos
 - Eri tekijöiden panokset muodostavat itsenäisiä teoksia
 - Esim. kuvakirja (kuvitus ja teksti), sävellysteos (sävellys ja sanoitus)

ESIMERKKI: ÄÄNITE

Esitykseen lähioikeudet:

- Esiintyvät taiteilijat (solistit, muusikot)
- Tuottaja

ÄÄNITE

Sävellysteoksen tekijänoikeudet:

- Säveltäjä, sanoittaja, sovittaja
- Musiikkikustantaja

Äänitteen käyttöön (julkinen esittäminen, tallentaminen) tarvitaan kaikilta lupa

ESIMERKKI: ELOKUVA

Tekijänoikeus:

- Ohjaaja
- Käsikirjoittaja
- Säveltäjä
- Kuvaaja
- Leikkaaja
- Lavastaja
- Puvustaja
- Koreografi

➤ Jos työ taiteellisesti itsenäistä ja omaperäistä ilmaisua

ELOKUVATEOS

Lähioikeus:

- Näyttelijä
- Muu esiintyvä taiteilija

- Tuottaja

TEKIJÄNOIKEUDET

TALOUDELLISET OIKEUDET

Taloudelliset oikeudet turvaavat tekijän ansaintamahdollisuudet.

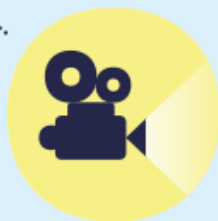
MORAALISET OIKEUDET

Moraaliset oikeudet suojaavat tekijän kunniaa.

KAPPALEEN VALMISTAMINEN

Kappaleen valmistaminen on esimerkiksi teoskappaleiden painamista, digitoimista ja valokopiointia.

TEOKSEN SAATTAMINEN YLEISÖN SAATAVIIN

Teos saatetaan yleisön saataviin, kun esimerkiksi elokuva esitetään elokuva-teatterissa tai valokuva laitetaan kotisivuille.

ISYYSOIKEUS

Tekijän nimi on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teosta käytetään julkisesti.

RESPEKTIOIKEUS

Teosta ei saa muuttaa tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla, eikä teosta saa esittää loukkaavassa yhteydessä tai muodossa.

YLEISÖLLE VÄLITTÄMINEN

Esim. televisiossa tai radiossa lähettäminen

JULKINEN ESITTÄMINEN

Esim. konsertit, teatteri

TEOSKAPPALEIDEN LEVITTÄMINEN

Esim. ostettavat tai vuokrattavat kirjat ja dvd:t

JULKINEN NÄYTTÄMINEN

Ilman teknistä apuvälinettä tapahtuva teoksen näyttäminen esim. taidenäyttelyssä

TEKIJÄNOIKEUDEN VOIMASSAOLO

- Tekijänoikeus on voimassa tekijän eliniän ja 70 vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä
 - Yhteisteoksissa voimassaolo lasketaan viimeiseksi kuolleen tekijän kuolinvuoden päättymisestä.
 - Tekijän kuoleman jälkeen tekijänoikeus siirtyy tekijän perillisille.

Lähde: www.kopiraittila.fi

TYÖSUHTEESSA TEHDYT TEOKSET

- Suomessa ei ole laissa työsuhdetekijänoikeussäännöstä
- Tekijänoikeudet eivät siirry automaattisesti työnantajalle
 - Tekijänoikeus on tekijällä eli työntekijällä, vaikka teos tehtäisiin työ- tai virkasuhteessa
 - Paitsi tietokoneohjelmat ja niiden oheismateriaalit
- Tekijänoikeuksien siirtymisestä tulee aina sopia
 - Esim. erillisellä sopimuksella, työsopimuksella, työehtosopimuksella
- Jos teoksen tekeminen on ollut työntekijän työtehtävä
 - Työnantaja saa oikeuden käyttää teosta normaalin toimintansa edellyttämässä laajuudessa
 - Tällöinkin tekijänoikeudet säilyvät edelleen työntekijällä

TEKIJÄNOIKEUKSIEN LUOVUTTAMINEN

- Tekijä voi luovuttaa kokonaan tai osittain tekijänoikeudet itse tekemäänsä materiaaliin
 - Kaikki luovutettavissa olevat oikeudet, käyttöoikeus, rajoitettu käyttöoikeus jne.
 - Muunteluoikeudesta ja edelleen luovutusoikeudesta sovittava aina erikseen
 - Moraaliset oikeudet jäävät aina tekijälle
- Tekijä voi siirtää vain sellaisia oikeuksia, joita hänellä on

TEKIJÄNOIKEUKSISTA SOPIMINEN

- Sopimusvapaus
 - Kirjallinen, suullinen tai hiljainen sopimus
- Sopimus ratkaisee, mitä oikeuksia tekijälle itselleen jää
 - Esim. onko tekijänoikeudet luovutettu kokonaan tai osittain
 - Rinnakkaiskäyttöoikeudesta sovittava
- Käyttöoikeus vs. tekijänoikeuden luovutus
 - Tekijänoikeuksien luovuttaminen = luovutuksensaajasta tulee tekijänoikeudenhaltija
 - Käyttöoikeuden antaminen = käyttöoikeuden saajalla on ainoastaan oikeus käyttää teosta sovitulla tavalla. Tekijällä säilyy tekijänoikeudet ja hän on tekijänoikeudenhaltija.
- Tekijä voi siirtää vain sellaisia oikeuksia, joita hänellä on
 - Huomaa muiden tekemät teokset omassa materiaalissasi

TEOSTENKÄYTTÖ

TEOKSEN KÄYTTÖ

- Toisten tekemien tekijänoikeuden suojaamien sisältöjen käyttö edellyttää yleensä lupaa
- Käyttölupa voi olla
 1. Suoraan tekijältä tai oikeudenhaltijalta saatu
 - Lisenssi, sopimus tai erikseen hankittu lupa
 2. Käyttölupa tekijänoikeusjärjestöltä
 - Kopiosto, Teosto, Gramex, Sanasto, APFI, Kuvasto
 3. Muu lisenssi
 - Esim. Creative Commons –lisenssit

SOSIAALINEN MEDIA JA TEKIJÄNOIKEUDET

- Tekijänoikeuslain säännökset pätevät myös sosiaalisessa mediassa.
 - Jos haluat jakaa YouTubeissa, Instassa, Facebookissa tai muussa sosiaalisen median palvelussa tekijänoikeudella suojattua aineistoa yleisön nähtäville tai kuultaville, tarvitset siihen tekijänoikeudenhaltijan luvan
 - Linkkien jakaminen on sallittua

SALLITTUA ILMAN LUPAA

1. Teoskynnys ei ylity, eikä saa lähioikeudensuojaa
2. Suoja-aika umpeutunut
3. Idean tai tiedon hyödyntäminen omassa luovassa työssä
4. Linkittäminen (suorat hyperlinkit)
5. Rajoitussäännös tekijänoikeuslaissa
 - Yksityinen kopioiminen
 - Siteeraus

LINKITTÄMINEN

- Suorien klikattavien linkkien jakaminen verkossa olevaan aineistoon on sallittua
- Linkitettävän aineiston tulee olla verkossa
 - oikeudenhaltijan luvalla (ns. laillinen lähde) ja
 - vapaasti (eli aineisto ei ole esim. maksumuurin takana tai aineistoon pääsy ei edellytä lisenssin hankkimista)
- Lupaa ei tarvita, kun linkin avulla siirrytään alkuperäiselle verkkosivulle
 - Voi tehdä linkkejä verkosta löytyviin materiaaleihin, kuten ohjelmiin, videoihin, artikkeleihin jne.

TEKIJÄN YKSINOIKEUDEN RAJOITUS

- Laissa sallittu tietyissä tilanteissa teosten käyttö ilman tekijän erillistä lupaa suoraan lain nojalla
 - Rajoitukset sallittua vain tietyissä erityistilanteissa
 - Eivät ole ristiriidassa teosten tavanomaisen käytön kanssa
 - Eivät kohtuuttomasti loukkaa tekijän oikeutettuja etuja
- Laillisen lähteen vaatimus
 - Teos valmistettu ja saatettu yleisön saataville tekijän luvalla

YKSITYINEN KOPIOINTI

- Yksityishenkilö saa valmistaa teoksesta muutaman kopion henkilökohtaista käyttöönsä varten.
- Laillisen lähteen vaatimus
- Yksityiseen käyttöön tehtyjä kopioita ei voi käyttää muussa tarkoituksessa
 - Yksityistä käyttöä ei ole esimerkiksi teosten käyttö tai kopiointi yrityksissä ja julkishallinnossa tai opetuksessa

MIKÄ ON SALLITTUA LAINAAMISTA?

- Siteeraus eli suora lainaaminen on sallittua ilman tekijän lupaa, kun kyse
 - Julkistetusta teoksesta
 - Hyvän tavan mukaisesta lainauksesta
 - Tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa
- Sitaatti on sanatarkka lainaus
 - Taikka lainattavaa aineistoa referoidaan tai selostetaan vain vähäisin tai tekijänoikeudellisesti merkityksettömin muutoksia
- Lainauksella oltava **hyväksyttävä peruste** eli asiallinen yhteys omaan tekstiin
 - Siteerauksen tulee olla apuna henkisessä luomistyössä, ei keino toisen teoksen hyödyntämiseen
 - Käsiteltävän asian havainnollistamiseksi ja selventämiseksi
- Tekijän ja teoksen nimi aina mainittava

KUVAN SITEERAAMINEN

- **Tekstiin liittyvän kuvan** julkistetusta taideteoksesta saa ottaa kuvasitaattina
 - arvosteleviin tai tieteellisiin esityksiin sekä
 - sanomalehteen tai aikakauskirjaan selostettaessa päivántapahtumaa
- Tekstin on oltava pääasia, jota kuva havainnollistaa ja selventää.
 - Esimerkiksi sanomalehteen voidaan ottaa kuvan taideteoksesta näyttelyarvostelun yhteyteen tai kerrottaessa uuden taidenäyttelyn avaamisesta päivántapahtumana.
 - Sen sijaan ei ole sallittua esimerkiksi tehdä taideteoksia käsittelevää kirjaa, jossa kuvat taideteoksista ovat pääasia, tai kuvittaa omaa verkkosivua tai esitystä

ESIMERKKEJÄSITAATEISTA

Sallittu siteeraus (arviointi aina tapauskohtaisesti)	Ei lain sallima siteeraus
<p>Sanomalehdessä julkaistua valokuvaa sai siteerata yliopiston lopputyössä tekstiä havainnollistamassa (TN 2020:7)</p> <ul style="list-style-type: none">Kuva havainnollisti ja selvensi tutkimuksen tekstiä ja antoi kokonaiskuvan historiallisuutta ja ajallisuutta käsiteltäessä, kyse tieteellisestä esityksestä	<p>Teksti oli suoraan tai vähäisin muutoksin lainattu lisensoitettujen tekstistä eikä siinä oltu erotettu lainattuja tekstejä siten, että lukijalle olisi selvinnyt lainatun tekstin lähde ja tekijä. (TN 2014:15)</p>
<p>10-20 sekunnin katkelmat vuoden 1995 jääkiekon miesten MM-finaaliottelun lähetyksestä 14 min. dokumentissa (TN 2016:11)</p> <ul style="list-style-type: none">Lainaukset eivät pääosassa, apuna dokumentin henkisessä luomistyössä, taustoittivat ja havainnollistivat henkilöhaastatteluja	<p>Kirjassa julkaistuja piirrosten liittäminen sukututkimukseen liittyvään artikkeliin (TN 2011:13)</p> <ul style="list-style-type: none">Sukututkimukseen liittyvä artikkeli ei ollut tieteellinen eikä arvosteleva esitys. Piirroksilla ei ollut myöskään riittävää asiayhteyttä artikkelin tekstiin
<p>Laulun sanoituksen lyhyet katkelmat oppimateriaalissa</p> <ul style="list-style-type: none">Oppimateriaalissa analysoitiin sanoituksia (TN 1998:17)	<p>3 min. dokumenttifilmin ottaminen kokonaisuudessaan opetusmateriaaliin ei ollut sallittua sitaattioikeuden käyttämistä (TN 2002:16)</p>

SALLITTUA SITEERAAMISTA VAI EI

- Arvioidaan aina tapauskohtaisesti
 - Lainauksen tarkoitus
 - Lainauksen pituus (“tarkoituksen edellyttämä laajuus”)
 - Pelkkä oman teoksen elävöittäminen, visualisoiminen, kuvittaminen jne. ei sallittua lainaamista
 - Pelkistä sitaateista koostuva teos ei täytä vetoamisfuntiota
 - Sitaatti ei voi olla teoksen pääosa
 - Lain vastaista lainaamista myös, jos lähde ei ole ilmoitettu
- Jos kohde ei yllä teostasoon, sen käyttämisellä ei ole tekijänoikeudellisia rajoituksia.

TEKIJÄNOIKEUSEI SUOJAA IDEAA

- Tekijänoikeus suojaa työn **ilmenemismuotoa**, ei sen sisältämää tietoa, aihetta, ideaa tai tekotapaa
 - Tekijänoikeus ei siten estä kahta tai useampaa henkilöä kirjoittamasta kirjaa tai maalaamasta taulua samasta aiheesta
 - Työn tulee olla tekijänsä luovan työn tulos, itsenäinen ja omaperäinen. Toisin sanoen teos ei saa olla toisen teoksen jäljitelmä.
- Idea tai tietoa hyödyntämällä voi luoda uuden itsenäisen teoksen

TEOKSEN MUOKKAAMINEN

Toisen tekemän tekijänoikeuden suojaaman materiaalin muokkaaminen

- Esim. käännökset, kuvankäsittely, uudelleen sovittaminen, teoksen muuttaminen toiseen kirjallisuus- tai taidelajiin jne.
- Tarvitaan tekijän / tekijänoikeudenhaltijan lupa
- Muunnelma voi saada oman tekijänoikeuden, jos se on itsenäinen ja omaperäinen
- Muunnelman käyttöön tarvitaan myös alkuperäisteoksen tekijän suostumus, jos alkuperäisen teoksen suoja-aika voimassa

Uuden itsenäisen teoksen luominen

- Idea, juoni tai sisältö voidaan toteuttaa uudella, luovalla ja omaperäisellä tavalla, joka ei ole samaistettavissa alkuperäiseen teokseen
- Idean hyödyntäminen ei tarkoita toisen teoksen tai sen osan kopioimista osaksi omaa teosta
- Tarkkaa rajaa vapaan luomisen ja teosten muuntelun välillä ei voida määritellä

PARODIA

- Suomessa ei ole nimenomaista lainsäännöstä parodiasta
- Parodia hyödyntää alkuperäistä teosta toisessa tarkoituksessa ja kontekstissa
 - esimerkiksi ivallinen, liioitteleva tai koominen toisen teoksen jäljitelmä
- Sallittua parodiaa voidaan pitää vapaasti muunnellen aikaansaatuna uutena ja itsenäisenä teoksena, jos teoskynnys ylittyy
 - Kun arvioidaan sitä, onko kyse uudesta teoksesta vai aiemman teoksen muunnelmasta, turvaudutaan samanlaisuusarviointiin
- Rajanveto vapaan luomisen ja alkuperäisen tekijän lupaa edellyttävän muuntelun välillä tehdään tapauskohtaisesti

Esimerkki:

Tekijänoikeusneuvosto on katsonut lausunnossaan ([TN 2017:4](#)), että yllä olevassa teoksessa kyse oli sallitusta parodiasta. Kokonaisarvioinnissa vaikuttaa mm. jos teosta on käytetty alkuperäisestä teoksesta toisessa kontekstissa ja tarkoituksessa.

MEEMIT – PARODIAA VAI MUUNTELUA

1. Tekijänoikeudelliset lähtökohdat

- Tapauskohtaisesti arvioitava, onko kyse parodiasta, uuden omaperäisen työn luomisesta vai olemassa olevan työn muokkaamisesta

2. Palveluiden tai alustojen käyttöehdot (esim. meemigeneraattorit)

- Millaisia oikeuksia käyttäjä luovuttaa palvelulle ladatessaan sinne omaa sisältöä
- Millaisia oikeuksia käyttäjällä pitää olla, jos hän lataa sinne toisten ottamia tai tekemiä kuvia tai muuta sisältöä

<https://youtu.be/pSQeZmCVnFs>

TAIDETEOSTEN JA RAKENNUSTEN KUVAAMINEN

- Lähtökohtana, että tekijänoikeuden suojaaman teoksen kappaleen valmistamiseen tarvitaan tekijän lupa
- Pysyvästi julkiselle paikalle sijoitetun taideteoksen saa kuvata vapaasti
 - Jos taideteos on kuvan pääaihe, kuvaa ei saa käyttää ansiotarkoituksessa ilman lupaa
- Rakennuksen saa kuvata vapaasti
- Taideteoksella toisarvoinen merkitys valokuvassa, elokuvassa tai tv-ohjelmassa
 - Tapauskohtainen arviointi, mikä on taideteoksen näyttämisen osuus kokonaisuuden kannalta

MUSIIKIN KÄYTTÖ

- Musiikin julkinen esittäminen
 - Edellyttää lupaa
 - Teoston ja Gramexin yhteisestä Musiikkiluvat.fi –palvelusta saa musiikin käyttö lupia helposti
- Musiikin tallentaminen videon tai muun vastaavan oman tuotoksen taustalle edellyttää yleensä lupaa
 - Lupaa voi tiedustella Teostosta ja Gramexista
 - Teosto on tehnyt sopimuksen YouTubeen ja Facebookin kanssa
 - Yksityinen henkilö voi tallentaa Teoston edustamaa musiikkia videon taustalle, jos video jaetaan YouTubeessa, Facebookissa tai Instagramissa
 - Verkossa ja sovelluksissa on erilaisia aineistopankkeja, joiden käyttöehdot ratkaisevat käyttöoikeudet (esim. [CCMixer.org](https://www.ccmixer.org), [Freesound.org](https://www.freesound.org))
 - Jos musiikin käyttöön ei ole tarvittavaa lupaa, YouTube voi blokata videon.

TARVITSENKO TEOSTON LUVAN MUSIIKIN KÄYTTÖÖN NETTIVIDEOISSA?

- Teoston luvat ja sopimukset YouTube ja Facebookin kanssa eivät kata äänitemusiikin käyttöä
 - Äänitemusiikin käyttöön videolla tarvitaan levy-yhtiön lupa

Lähteet:

<https://www.teosto.fi/uusi-livestriimauslupa-kayttoon-1-9-2020/>

<https://www.teosto.fi/usein-kysyttya/>

Tämä kuva on havainnollistava. Katso eri musiikinkäyttötilanteiden tarkat rajaukset lupien käyttöehdoista.

✗ LUPAA EI TARVITA ✓ MEDIAPIENLUPA ✓ LIVESTRIIMAUSLUPA

Teoston lisensoimat alustat

	Yksityishenkilöt	Yritykset & yhteisöt	Kaikki ilmaiset livestriimit	Kaikki ilmaiset tallenteet	Kaikki maksulliset livestriimit	Kaikki maksulliset tallenteet
YOUTUBE	✓	✗	✗	✗	✓	✓
	✗	✗	✗	✓	✓	✓
FACEBOOK	✗	✗	✗	✗	✓	✓
	✗	✗	✗	✓	✓	✓
INSTAGRAM	✗	✗	✗	✗	✓	✓
	✗	✗	✗	✓	✓	✓

Muut alustat

	Yksityishenkilöt	Yritykset & yhteisöt	Kaikki ilmaiset livestriimit, myös konsertit ja keikat, kun katsojia alle 2000 /livestriimi	Ilmaiset konsertit ja keikat yli 2000 katsojaa/ livestriimi	Ilmainen tallenne	Kaikki maksulliset livestriimit	Kaikki maksulliset tallenteet
OMAT WEBBISIVUT	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
VIMEO	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ONKO VAPAITA SISÄLTÖJÄ?

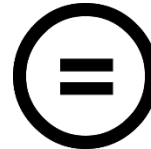
- Pelkkä aineiston saatavilla olo verkossa ei tarkoita muille lupaa sen käyttöön
 - Samat tekijänoikeussäännöt koskevat digitaalisia aineistoja ja verkossa
- Tekijä tai tekijänoikeudenhaltija voi olla antanut materiaaliin vapaan käyttöoikeuden verkkosivulla tai CC-lisenssillä
 - **Tutustu huolella käyttöehtoihin kunkin sivuston tai materiaalin kohdalla ennen käyttöä**
 - Kun valitset sisältöä, kannattaa muistaa myös lähdekritiikki ja varmistaa, että sisällön jakanut taho tai sivusto on luotettava

CREATIVE COMMONSLISENSSI

- CC-lisenssillä tekijä antaa tietynsisältöisen vastikkeettoman käyttöoikeuden
- CC-lisenssi ilmaistaan sekä symbolilla että kirjainlyhenteellä
 - Kun ryhdyt käyttämään CC-lisenssoituja kuvia varmista ensin, että ymmärrät, mitä eri lisenssit ja niiden yhdistelmät tarkoittavat.
 - Jos oma materiaalisi sisältää toisten tekemiä teoksia, sinulla tulee olla oikeus liittää CC-lisenssi näihin sisältöihin
- Lisenssiehdoista riippuu käyttöoikeuden laajuus
 - Sallittua vain CC-lisenssiehtojen mukainen käyttö
- Varmista, että aineisto luvallisesti verkossa
 - Käyttäjällä vastuu
- Lisätietoa CC-lisenssistä: www.creativecommons.fi

CC BY - Teosta saa vapaasti käyttää ja muokata edellyttäen, että alkuperäisen teoksen tekijän nimi mainitaan.

ND-ehto kieltää teoksen muokkaamisen. Teosta saa käyttää sellaisenaan

NC-ehto kieltää teoksen käytön kaupallisessa tarkoituksessa.

SA-ehto edellyttää, että jos muokkaat teosta, tulee muokattu teos jakaa samoilla CC-lisenssiehdoilla.

CC0 – Teosta saa käyttää ja muokata vapaasti.

ESIMERKKEJÄ CC-LISENSSEISTÄ

Jos näkee lisenssikuvakkeen:

CC BY
Nimeä

CC BY-SA
Nimeä – Jaa Samoin

CC BY-ND
Nimeä – Ei Muutoksia

CC BY-NC
Nimeä – Ei Kaupallinen

CC BY-NC-SA
Nimeä – Ei Kaupallinen – Jaa Samoin

CC BY-NC-ND
Nimeä-Ei Kaupallinen, Ei muutoksia

CC0
Public Domain, no rights reserved

Mitä saat tehdä...

Kopioida, jakaa, muokata, myös kaupallinen käyttö sallittu
Tekijän nimi mainittava

Kopioida, jakaa, muokata, myös kaupallinen käyttö
sallittu; Tekijän nimi mainittava ja muunneltu teos
jaettava samoilla ehdoilla

Kopioida ja jakaa vain muuttamattomana ja
kokonaisena, kaupallinen käyttö sallittu
Tekijän nimi mainittava

Kopioida, jakaa ja muokata, vain ei-kaupallinen käyttö sallittu
Tekijän nimi mainittava

Kopioida, jakaa ja muokata, vain ei-kaupallinen käyttö
sallittu; Tekijän nimi mainittava ja muunneltu teos
jaettava samoilla ehdoilla

Kopioida, jakaa, mutta ei saa muokata tai käyttää kaupallisessa
tarkoituksessa; Tekijän nimi mainittava

Kopioida, jakaa, muokata ja käyttää kaupallisessa
tarkoituksessa. Tekijä luopunut luovuttavissa olevista
tekijänoikeuksistaan

ESIMERKKI CC-LISENSSIN MERKITSEMINEN

Kuva: Timiriasew Ivan / [Helsingin kaupunginmuseo](#)
([CC BY 4.0](#))

Kun käytät CC-lisenssillä jaettua aineistoa omassa materiaalissa, sinun tulee merkitä ainakin seuraavat asiat aineiston yhteyteen:

- Teoksen tekijä tai tekijän nimimerkki, kuten CC-lisenssissä on mainittu
- Linkki alkuperäiseen aineistoon, jos se on teknisesti mahdollista
- Linkki käytettyyn CC-lisenssiin sekä lisenssimerkit
- Teoksen yhteydessä oleva tekijänoikeushuomautus (copyright notice) sekä vastuunrajoituslauseke (disclaimer), jos sellaisia on

Lähde: <https://creativecommons.fi/lisenssien-kayttoohje/>

TEKIJÄNOIKEUSJÄRJESTÖT

- **KOPIOSTO**

- tekijöiden, kustantajien ja esittävien taiteilijoiden yhteinen tekijänoikeusjärjestö
- myöntää lupia julkaisujen kopiointiin ja digitaaliseen käyttöön sekä av-teosten erilaisiin käyttötapoihin kuten tv-ohjelmien tallentamiseen ja televisiolähetysten edelleen lähettämiseen

- **TEOSTO**

- säveltäjät, sanoittajat, sovittajat ja musiikkikustantajat
- myöntää käyttölupia musiikin julkiseen esittämiseen ja tallentamiseen

- **GRAMEX**

- esittävät taiteilijat ja äänitteiden tuottajat
- myöntää lupia äänitemusiikin käyttöön, tallentamiseen ja julkiseen esittämiseen

TEKIJÄNOIKEUSJÄRJESTÖT

- **KUVA**STO
 - visuaalisen alan taitelijat
 - Myöntää käyttöluvia kuvataideteosten käyttöön, esim. julkaisuluvat
- **SANA**STO
 - kirjailijat ja kääntäjät
 - myöntää lupia tekstiotteiden julkaisemiseen painotuotteissa sekä kirjallisten teosten julkiseen esittämiseen ja käyttöön televisiossa ja radiossa
- **APFI**
 - elokuva- ja av-tuotantoyhtiöiden tekijänoikeusyhdistys
 - myöntää lupia kotimaisten elokuvien julkiseen esittämiseen

MITÄ TEKIJÄNOIKEUDEN LOUKKAAMISESTA VOI SEURATA?

- Jos käyttää luvatta tekijänoikeuden suojaamaa materiaalia tai muuten rikkoo tekijänoikeuslakia
 - voi joutua maksamaan tekijänoikeuden haltijalle rahallisen hyvityksen ja vahingonkorvauksia
 - Lainvastainen teosten käyttäminen voi olla myös rangaistavaa rikoslain nojalla
- Päätös puuttua tekijänoikeuden loukkaukseen on oikeudenhaltijalla
- Kohtuullinen hyvitys ei riipu siitä, oliko käyttäjä tietoinen käytön luvattomuudesta
- Muu vahingonkorvausvastuu ja rikosoikeudellinen vastuu edellyttää tahallisuutta tai tuottamusta

TESTAA OMA TEKIJÄNOIKEUSTIETOSI

Kopiraittilan korkeakoulussa:

<https://korkeakoulu.kopiraittila.fi/fi/etusivu>

Pelillinen materiaali, jonka hyväksytystä suorittamisesta saa digitaalisen osaamismerkkin

KYSYMYKSIÄ

TIETOA TEKIJÄNOIKEUKSISTA

www.kopiraittila.fi

www.operight.fi

www.tekijanoikeus.fi

<https://libguides.aalto.fi/tekijanoikeusopas/etusivu>

Tekijänoikeuslaki:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>

Tekijänoikeusneuvoston lausunnot:

<http://minedu.fi/tekijanoikeusneuvosto>

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus

www.ttvk.fi

Tekijänoikeusjärjestöt

www.apfi.fi

www.gramex.fi

www.kopiosto.fi

www.kuvasto.fi

www.teosto.fi

www.sanasto.fi

Creative Commons –lisenssi

www.creativecommons.fi

YRITTÄJÄN TEKIJÄNOIKEUSOPAS

https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2021/10/yrittajan_tekijanoikeusopas.pdf

https://ek.fi/wp-content/uploads/yrityksen_tekijanoikeusopas1.pdf

Yrityksen tekijänoikeusopas –
käytännön tietoa oikeuksien suojaamisesta

Elinkeinoelämän keskusliitto   Suomen Yrittäjät

KOPIRAITILAN KORKEAKOULU

- Itseohjautuva pelillinen materiaali
- Tekijänoikeuden perusteet ja omaan tuottamiseen liittyviä tekijänoikeusasioita
 - plagiointi, siteeraaminen, lähdemerkinnät jne.
- Osaaminen osoitetaan tietovisoilla ja osaamismerkillä
- Maksuton materiaali suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi

www.kopiraittila.fi/korkeakoulu

LUOVAN TYÖN ASIALLA

Lisätietoa tekijänoikeuksista ja Kopiostosta

- www.kopiosto.fi
- www.kopiraittila.fi

Kysy meiltä tekijänoikeuksista: Neuvonta@kopiosto.fi

Tilaa Kopioston uutiskirje: www.kopiosto.fi/tilaa uutiskirje

Löydät meidät myös somesta: @Kopiosto

©-info – kuvake verkkosivulla kertoo sisällön käyttöoikeustiedot.
Ota ©-info käyttöön omille verkkosivuille: www.c-info.fi

KIITOS

Kirsi.salmela@kopiosto.fi

